

travelbook

Bali i Lombok

Bezdroża

Mistrzowska #ochrona **ERGO**
HESTIA

Autor przewodnika: Piotr Śmieszek

Redaktor prowadzący: Aurelia Hołubowska

Redakcja: Małgorzata Przybyłowicz-Nowak

Korekta: Agnieszka Szmuc

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

OSM (www.openstreetmap.org)

Opracowanie kartograficzne: DAKA – Studio Graficzne

Skład: Dawid Kwoka

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bebt2>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie II

ISBN: 978-83-283-4558-4

Copyright © Helion, 2018

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE BALI I LOMBOKU _____	6
INFORMACJE PRAKTYCZNE _____	11
PRZED WYJAZDEM _____	12
Wybór czasu podróży _____	12
Źródła informacji _____	13
Formalności _____	15
DOJAZD _____	20
Bali _____	20
Lombok _____	21
Yogyakarta _____	22
Labuan Bajo _____	23
NA MIEJSCU _____	24
Komunikacja _____	24
Noclegi _____	31
Wyżywienie _____	32
INFORMATOR A-Z _____	35
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE _____	45
KRAJOZNAWCZE ABC _____	46
Krajobrazy _____	46
Flora i fauna _____	49
SPOŁECZEŃSTWO _____	56
Balijszczy _____	56
Sasakowie _____	57
Język _____	59
Religia _____	59
Obyczaje _____	62
▶ Owoce tropikalne _____	72
KULTURA I SZTUKA _____	76
Bali _____	76
Lombok _____	81

KUCHNIA	85
Bali	85
Lombok	88
ZWIEDZANIE BALI	91
POŁUDNIOWE BALI	93
Półwysep Bukit	94
Kuta	100
Sanur	102
Denpasar	105
Baha i Mengwi	106
Kabupaten Tabanan	108
▶ Aktywny wypoczynek na Bali	110
CENTRALNE BALI	115
Ubud	116
Na południe od Ubud	119
Na północ od Ubud	122
PÓŁNOCNE BALI	127
Lovina	128
Na zachód od Loviny	130
Na południe od Loviny	131
Pemuteran i okolice	133
Na zachód od Pemuteran	134
WSCHODNIE BALI	136
Candidasa	137
Na zachód od Candidasy	139
Na północ od Candidasy	141
Amed i okolice	141
Na południe od Amed	143
Na zachód od Amed	144

ZWIEDZANIE LOMBOKU	145
POŁUDNIOWY LOMBOK	146
Kuta	147
Na wschód od Kuty	149
▶ Aktywny wypoczynek na Lomboku	152
Na zachód od Kuty	156
Na północ od Kuty	157
ZACHODNI LOMBOK	161
Senggigi	162
Na południe od Senggigi	165
Na północ od Senggigi	170
ARCHIPELAG GILI ISLANDS	173
Gili Air	174
Gili Meno	174
Gili Trawangan	175
WYCIECZKI Z BALI	177
YOGYAKARTA	178
▶ Aktywny wypoczynek w Yogyakarta	188
Okolice	196
▶ Yogyakarta – kultura i sztuka	208
PARK NARODOWY KOMODO	222
SŁOWNICZEK POLSKO-INDONEZYJSKI	232
INDEKS	234
SPIS PLANÓW I MAP	237
SPIS RAMEK	227
AUTOR PRZEWODNIKA	238
LEGENDA	238

Atrakcje Bali i Lomboku

NAJCIEKAWSZE ŚWIĄTYNIE

Pura Tirta Empul

Balijskie sanktuarium niedaleko miasta Ubud to ważny ośrodek duchowy i religijny miejscowych wyznawców hinduizmu. Obok powstałej w X w. świątyni bije źródło mające wg tutejszej tradycji magiczną moc.

Pura Batu Bolong

Niewielka świątynia hinduistyczna, zbudowana na skale wychodzącej w morze, koło plaży Senggigi, jest prawdopodobnie jedną z najstarszych na Lomboku.

Pura Suranadi

Najważniejsza świątynia hinduistyczna na Lomboku to właściwie cały kompleks świątynny z systemem świętych źródeł.

Gunung Kawi

Magiczne miejsce na północ od miasta Ubud na Bali znane jest też jako Grobowce Królów. Powstały w XI w. n.e. kompleks świątynny zachwyca urodą architektury i malowniczością okolicy.

Pura Ulun Danu Batur

Jeden z najważniejszych balijskich kompleksów sakralnych składa się z 285 świątyń i kapliczek dedykowanych bogini jezior i rzek Ida Batara Dewi Ulan Danu.

Kup książkę

Poleć książkę

URZEKAJĄCE WIDOKI

Pura Tanah Lot

Świątynia Tanah Lot to ikona Bali. Zbudowano ją na skale, która podczas przyływu oceanu zamienia się w wyspę.

Tarasy ryżowe

W okolicach miejscowości Jatiluwih i Tegalalang na Bali znajdują się najpiękniejsze na wyspie tarasowe pola ryżowe. Malownicze panoramy przyciągają malarzy, fotografów i romantyków.

Kintamani

Górzyste tereny na zachód od jeziora Batur na Bali słyną z malowniczych pejzaży, w których główna rola przypada wulkanowi Batur.

Wodospad Gitgit

Wodospad Gitgit w miejscowości o tej samej nazwie uznawany jest za jeden z ładniejszych na Bali. Najpiękniej prezentuje się w porze deszczowej.

Gili Islands

Trzy wysepki w pobliżu Lomboku przyciągają turystów urokiem pięknych plaż i majestatycznych żółwi morskich oraz brakiem... pojazdów spalinowych, ujęć słodkiej wody i policji.

Kup książkę

Poleć książkę

NIESAMOWITE PRZEŻYCIA

Morskie safari

Podążanie łodzią za stadami delfinów butlonosych w promieniach wschodzącego słońca to przeżycie, dla którego warto odwiedzić rejon Loviny.

Rejs łódką na „wyspę żółwi”

Na Pulau Serangan (Turtle Island) blisko osady Benoa na Bali znajdują się ośrodki hodowli żółwia morskiego, gdzie można podziwiać różne gatunki tych zwierząt.

Wspinaczka na szczyt wulkanu

Na Bali warto wspiąć się na wulkan Agung (3142 m n.p.m.), z którego szczytu rozciągają się niesamowite widoki; najpiękniejsze są te skąpane w promieniach wschodzącego słońca.

ATRAKcje DLA DZIECI

Waterbom Bali

▲
Park wodny w balijskiej miejscowości Kuta uznawany jest za jeden z najatrakcyjniejszych aquaparków na świecie.

Balijski Park Ptaków

▼
W parku w miejscowości Batubulan żyje ok. 1000 ptaków, należących do ponad 250 gatunków z całego świata. Zwiedzający mogą tu karmić ptaki i robić sobie zdjęcia z najbardziej fantastycznymi skrzydlatymi stworzeniami.

Park Motyli

Park w wiosce Wanasari pozwala poznać cały cykl życia tych owadów oraz potrzymać na ręku nie tylko motyle, ale i inne ciekawe owady.

Kup książkę

Poleć książkę

Baha i Mengwi

W wiosce Baha warto zatrzymać się na kwadrans, ponieważ właśnie tutaj znajdują się dostępne dla zwiedzających lecz zarazem wciąż jeszcze zamieszkałe, typowe **★ balijskie domy** (*kuren*). Budynek taki zamieszkuje zazwyczaj rodziny wielopokoleniowe, a rozkład pomieszczeń jest ściśle określony balijską tradycją. Najpopularniejszym manuskryptem hinduistycznym podającym wytyczne techniczne, jak prawidłowo zbudować tradycyjny dom, jest *Lontar Asta Kosala Kosali*. Każdy dom, wpisany w regularny prostokąt, obowiązkowo jest wyposażony w świątynię rodzinną (*merajan*), w której każdego dnia składane są tradycyjne ofiary dla bogów oraz wznoszone są modlitwy do zmarłych przodków. Jest też pawilon sypialny przeznaczony do spędzania w nim nocy, a jeżeli ma dobudowany taras – również do przyjmowania na nim odwiedzających i zatrzymujących się na noc gości. Kolejny pawilon, zwany *bale dauh*, to tradycyjne

miejsce wykonywania wszelkich prac i aktywności codziennych, z drzemkami w trakcie dnia włącznie. Obok świątyni rodzinnej znajduje się zawsze pawilon ceremonialny, w którym odbywają się wszystkie ważne w życiu rodziny rytuały. *Sakenam* to z kolei pawilon przeznaczony dla gości oraz dla mieszkających w obejściu dzieci. Nie byłoby balijskiego domu bez spichlerza (*lumbung*, zob. ramka *Lumbung padi*, s. 70), przeznaczonego do magazynowania zebranego z pola ryżu, oraz kuchni. Co ciekawe, balijska kuchnia służy wyłącznie do przyrządzania potraw, które następnie spożywa się indywidualnie (nie ma tradycji wspólnego biesiadowania), np. w *bale dauh*.

W pobliskiej wiosce Mengwi znajduje się **★ Taman Ayun** (Pura Taman Ayun) **i wstęp: 10 tys. IDR**, jedna z najładniejszych świątyni balijskich, ciekawa pod względem architektonicznym, zbudowana w 1634 r. przez króla Mengwi, I Gusti Agung Putu.

▲ Świątynia Taman Ayun

Świątynię, której nazwa oznacza w dosłownym tłumaczeniu „piękny ogród”, otaczają zadbane tereny zielone z licznymi stawami, a sam kompleks okala fosa. Taman Ayun znane jest również jako świątynia rodzinna (*Pura Kawitan*), ponieważ została wybudowana jako sanktuarium specjalnego hołdu i czci dla przodków rodziny pierwszego budowniczego, króla Mengwi. Po wejściu

na teren świątynny warto najpierw skierować się w lewo, gdzie eksponowany jest tradycyjny balijski *barong* (zob. s. 79), który tutaj, jak nigdzie indziej, można dokładnie obejrzeć z bliska. Za bramą wejściową rozciąga się główny kompleks świątynny. W pamięć zwiedzających najmocniej zapadają charakterystyczne grzybkowate dachy kryte słomą.

Kup książkę

Poleć książkę

Kabupaten Tabanan

W dystrykcie Kabupaten Tabanan znajduje się ikona Bali – ★ **świątynia Tanah Lot** (Pura Tanah Lot) 📍 **otwarte: codz.**

7.00–19.00; **wstęp: 30 tys. IDR**, położona na skale, która zamienia się w wyspę podczas przyływu oceanu. Charakterystyczny kształt budowli z zachodzącym słońcem w tle to jeden z najbardziej popularnych idyllicznych obrazków z wyspy bogów. Według prastarej legendy religijnej początki świątyni, której nazwa oznacza dosłownie „ziemia w morzu”, sięgają XV w., kiedy to jawajski kapłan Dang Hyang Nirartha przemierzał wyspę Bali, szerząc wśród jej mieszkańców hinduizm. Podczas tej wędrówki urzekła go tutejsza okolica i postanowił wznieść tu świątynię na cześć Baruna, boga morza. Pomysł podchwycili lokalni rybacy, ale nie przypadł on do gustu szefom okolicznych wiosek, którzy postanowili przepędzić jawajskiego duchownego. Ten jednak podczas medytacji oparł się atakom, przesuwając miejsce kontemplacji w otwarte

morze, w miejsce, gdzie dzisiaj wznosi się świątynia. W tych zmaganiach z pomocą przyszedł mu wąż morski, które stały się strażnikami tego miejsca. Do dzisiaj naprzeciw świątynnej skały, w niewielkiej grocie, lokalni kapłani prezentują turystom „świętego węża” w zamian za dobrowolną opłatę „co laska”. W grocie pod skałą świątynną inni kapłani, w zamian za kolejną opłatę bez oficjalnego cennika, udzielają ustawiającym się w długie kolejki turystom specjalnego bramińskiego błogosławieństwa, przyklejając nasiona ryżu na ich skronie. Od bramy biletowej do morza prowadzi kilkusetmetrowa aleja handlowa, na której można się zaopatrzyć we wszelkiej maści rękodzieła i pamiątki.

Przemierzając Kabupaten Tabanan, warto odwiedzić ★ **Park Motyli** (Butterfly Park) 📍 **tel.: +62 361 814 282 lub +62 361 814 283; otwarte: 8.00–16.00, przed 10.00 motyle są najbardziej aktywne; wstęp: 75 tys. IDR, dzieci – 37,5 tys. IDR**, znajdujący się w niewielkiej odległości

▼ Świątynia Tanah Lot

! **Kup książkę**

Poleć książkę

▲ Pola ryżowe w Jatiluwih

do świątyni Taman Ayun, w wiosce Wanasari przy ulicy Batukaru. Podczas zwiedzania można podpatrzeć cały cykl życia tych owadów, od kokonu poprzez wyklucie się z niego aż po dorosłe fruwające osobniki, oraz potrzymać na rękę nie tylko motyle, ale i modliszki, chrząszcze rohatyńcowate oraz ćmy.

Zatrzymajmy się również w niewielkiej miejscowości **MARGARANA**, w tzw. **parku bohaterów Taman Pujaan Bangsa Margarana**, będącym pięknie utrzymanym cmentarzem wojskowym, na którym spoczywają Balińczycy polegli w *puputan* (zob. s. 67) 20 listopada 1946 r. Zaraz po zakończeniu II wojny światowej Holendrzy postanowili powrócić do swojej zamorskiej kolonii – Holenderskich Indii Wschodnich. Ich powrót w wielu miejscach archipelagu spotkał się z silnym oporem ludności tubylczej, opowiadającej się po stronie proklamowanej w sierpniu 1945 r. niepodległej Republiki Indonezji. Jeden z tragicznych, krwawych aktów powrotu kolonizatorów

rozegrał się właśnie w Margarana. Zajmujące wyspę oddziały holenderskie napotkały na opór Balińczyków pod dowództwem I Gusti Ngurah Rai. 20 listopada rano wojska kolonizatorów otoczyły ostatni oddział Balińczyków, składający się z 96 żołnierzy. Podczas wymiany ognia zginęło 400 Holendrów i wszyscy Balińczycy z I Gusti Ngurah Rai włącznie. Dowódca Balińczyków znalazł się w ten sposób w panteonie bohaterów walki o niepodległość Indonezji. Imię Ngurah Rai nosi m.in. międzynarodowy port lotniczy w Denpasarie.

Jadąc dalej na północ Tabanan, dojedziemy do niewielkiej miejscowości Jatiluwih, w której znajduje się specjalna strefa krajobrazowa zwana **Jatiluwih Green Land** **i wjazd na teren strefy: 15 tys. IDR/os.** To właśnie tutaj znajdują się największe balijskie **★ tarasowe pola ryżowe**. Przemierzając wyspę, wielokrotnie mija się mniejsze i większe pola, jednak tutejsze wielokilometrowe przestrzenie są z pewnością najbardziej spektakularne.

Kup książkę

Poleć książkę

Aktywny wypoczynek na Bali

Każdemu, kto nie przepada za klasycznymi programami turystycznymi, sprwadającymi się do zwiedzania świątyń i muzeów, lecz preferuje bardziej aktywne formy spędzania wolnego czasu, Bali ma do zaoferowania całą gamę mniej lub bardziej egzotycznych dyscyplin sportowych.

Sportem, który tak naprawdę uruchomił całą balijską maszynę turystyczną, jest bez wątpienia **surfing**. Za pioniera w tej dziedzinie uznaje się Amerykanina Roberta Koke'a, który pod koniec lat 30. ubiegłego wieku odkrył i „oswoił” dzisiaj szą mekkę surferów – plażę w kurorcie

Kuta. Niestety kolejne lata pełne zawierch historycznych nie sprzyjały ani surfingowi, ani turystyce, i następcy Koke'a pojawili się na tutejszych wodach dopiero w latach 60. Tym razem byli to Australijczycy, którzy do dnia dzisiejszego dominują wśród zjeżdżających na Bali surferów. Na przestrzeni ostatnich 50 lat odkrywano wciąż nowe miejsca, w których można leniwie tkwić w wodzie, czekając na nadchodzące fale. Dzisiaj, na południowych wybrzeżach, od strony Oceanu Indyjskiego jest kilkanaście, a może nawet kilkadziesiąt takich punktów. Do najpopularniejszych plaż surfingowych na zachodnim brzegu należą:

Canggu, Padma, kultowa Kuta i Kuta Reef. Na południowym cyplu wyspy są to plaże Balangan, Dreamland, Padang Padang, okolice świątyni Uluwatu i plaża Green Bowl. Wschodni brzeg to z kolei plaże Sanur Reef, Padang Galak, Lebih i Padang Bai. To właśnie surferom Bali zawdzięcza charakterystyczne bagażniki przytrzymane do skuterów, budzące zdziwienie wszystkich stawiających na wyspie swoje pierwsze kroki. Najlepsze warunki do surfingu dla początkujących oferuje Kuta, gdzie na plaży działają dziesiątki wypożyczalni desek oraz liczne szkoły surfingu i dorabiający sobie nauczyciele-freelanerzy. Inne lokalizacje polecamy bardziej zaawansowanym adeptom tego sportu.

Nurkowanie i snorkeling, czyli pływanie z maską, to kolejne „egzotyczne” sporty, które z powodzeniem można uprawiać podczas pobytu na Bali. W odróżnieniu od surfingu, który ulokował się po stronie Oceanu Indyjskiego, najlepsze miejsca do podwodnych eksploracji znajdują się w północnej części wyspy, od strony Morza Balijskiego. Wyjątkami są plaże Blue Lagoon i Padang Bai oraz wody przybrzeżne wysepki Nusa Lemongan. Najciekawsze wydają się być

wody Morza Balijskiego w pasie od Amed po Tulamben, a nawet Tianyar. Ostatnie z godnych odwiedzenia raf koralowych to te w okolicach miejscowości Lovina oraz Pemuteran, z wisienką na torcie w postaci najpiękniejszej balijskiej rafy wokół wysepki Menjangan w Parku Narodowym Zachodniego Bali (Taman Nasional Bali Barat).

Najciekawszy **rafting**, jaki ma do zaoferowania wyspa Bali, odbywa się w okolicy miejscowości Ubud. Ciągający się na dystansie 9 km prawie trzygodzinny spływ rzeką Ayung najbardziej usatysfakcjonuje tych, którzy odwiedzają wyspę w okresie pory deszczowej (zob. *Wybór czasu podróży*, s. 12). Rafting rozpoczyna się w wiosce Abiansemal, niedaleko Ubud. Jedną z atrakcji mijanych podczas spływu jest wykuty w skale relief, przedstawiający scenę z epepei hinduistycznej *Ramajana*. Kaskady na rzece Ayung sklasyfikowane są między stopniem 19. a 25., w klasach od II do III. Oznacza to, że nie należą do najłatwiejszych, są jednak bezpieczne. Inny rafting, który można polecić miłośnikom tej dyscypliny sportu, rozpoczyna się w wiosce Muncan w „powieci” Karangasem. Rafting rzeką Telaga Waja

Kup książkę

Poleć książkę

Ubud

Miasteczko wyróżnia się niezwykle artystycznym klimatem i nie bez powodu uchodzi, zarówno wśród turystów, jak i samych Balijszczyków, za kulturalną stolicę wyspy. Setki galerii i sklepów z pamiątkami etnicznymi, liczne muzea, imprezy kulturalne i artystyczne sprawiają, że można tutaj pooddychać absolutnie unikalną atmosferą. Ponadto miejscowość ta położona jest na znacznie większej wysokości w stosunku do poziomu morza, co czyni tutejsze powietrze bardziej rześkim. Specjalnego aromatu ubudzkiemu powietrzu dodają również okoliczne lasy tropikalne, liczne uprawy i pachnąca, żyzna gleba.

HISTORIA

Sam Ubud jednak to nie tylko sztuka i artyści, którzy zaczęli tutaj zjeżdżać dopiero w XX w. Miasto może się poszczycić kilkusetletnią tradycją historyczną, jakiej mogą mu pozazdrościć inne rejony turystyczne na całej wyspie. Według balijskich legend

historycznych to właśnie w tych okolicach zbudowano w VIII w. pierwszą świątynię hinduistyczną w centralnej części wyspy Bali. Jej twórcą miał być przybyły z sąsiedniej Jawy mnich Rsi Markandeya, a miejsce to szybko stało się celem licznych pielgrzymek wiernych. Z popularnością świątyni szła w parze popularność regionu oraz samego miasteczka Ubud, które szybko zyskało dodatkową sławę jako znany ośrodek zielarski dostarczający roślin niezbędnych do praktykowania balijskiej medycyny naturalnej. Sama nazwa Ubud wywodzi się od balijskiego słowa *ubad*, oznaczającego po prostu „lekarstwo”.

Ubud jest w chwili obecnej niekwestionowaną stolicą sztuki, będącą dla Bali tym, czym dla stołecznej Jawy jest Yogyakarta. Pierwsza fala rozwoju sztuki, jaka wyniosła Ubud do dzisiejszej rangi, miała miejsce jeszcze przed II wojną światową. W latach 30. swój dom i pracownię założył tutaj znany niemiecki malarz i muzykolog Walter Spies. Z jego inspiracji,

▲ W Małpim Lesie

Kup książkę

Poleć książkę

płynącej z miłości do sztuki balijskiej, w Ubud zaczęły powstawać szkoły i pracownie artystyczne, w których kształcili się znani twórcy lokalnej sztuki. Fundacja The Pitamaha Artist Cooperative, którą w 1936 r. założył Spies wraz holenderskim malarzem Rudolfem Bonnetem, z królem Ubud Tjokorda Gde Agung Sukawati oraz jego bratem, uznawana jest do dzisiaj za nieformalny impuls, duchowy kamień węgielny najstarszego, otworzonego w 1956 r., muzeum sztuki balijskiej na wyspie – Puri Lukisan (zob. poniżej).

WARTO ZOBACZYĆ

★ **Muzeum Puri Lukisan** 📍 **Jl. Raya Ubud**; www.museumpurilukisan.com; **otwarte:** codz. 9.00–18.00; **wstęp:** 50 tys. IDR powinno znaleźć się w planie zwiedzania tych, którzy interesują się sztuką przez duże „S”. Na ekspozycję składają się rzeźby i obrazy reprezentujące balijski styl. Na uwagę zasługuje również **Agung Rai Museum of Art (ARMA)** 📍 **Jl. Raya Pengosekan Ubud**; www.arma-bali.com; **otwarte:** codz. 9.00–18.00. To nie tylko muzeum, ale również centrum kultury, w którym można zobaczyć pokaz tańca balijskiego i wziąć udział w warsztatach malarskich czy muzycznych.

W centralnej części Ubud mieści się popularny ★ **Małpi Las** (Sacred Monkey Forest Sanctuary/Mandala Wisata Wanara Wana) 📍 www.monkeyforestubud.com; **otwarte:** codz. 8.30–18.00; **wstęp:** 40 tys. IDR, **dzieci** – 30 tys. IDR. Jest to spory kawałek bujnego lasu tropikalnego położonego w dawnej wiosce, a dzisiaj dzielnicy Ubud – Padangtegal. W gaju, obok najpopularniejszych na Bali makaków, zobaczymy także ważną, choć niewielką **świątynię hinduistyczną Dalem Agung Padangtegal**, zwaną też Świątynią Śmierci, poświęconą lokalnej personifikacji boga Śiwy. Datowana jest na 1350 r. n.e. Obok niej w kompleksie Monkey Forest znajdują się jeszcze dwie mniejsze świątynie: **Beji** oraz **Prajapati**, do której przylega cmentarz, będący jedną z wielu klasycznych „tymczasowych” nekropolii balijskich (zob. s. 66). Mimo że kompleks świątynny w Małpim Lesie ma dla miejscowej ludności duże znaczenie duchowe i religijne, dla turystów największymi atrakcjami są liczące kilkaset osobników stado wspomnianych makaków i możliwość udania się na unikalny spacer w głąb prawdziwego balijskiego lasu tropikalnego. Makaki z Ubud są znacznie lepiej wychowane od swoich kuzynów z Uluwatu, chociaż

Yogyakarta

Turyści odwiedzający Yogyakarta docierają do miasta różnymi drogami. Wielu spośród nich przybywa tu z Dżakarty czy Bandungu, traktując pobyt w mieście jako jeden z etapów swojej egzotycznej podróży przez wyspę Jawę. Inna grupa odkrywców dociera do Yogyakarta drogą powietrzną, spędzając tu jeden, dwa dni jako przerywnik w odkrywaniu Bali i Lomboku. Bez względu na obraną drogę zwiedzanie Yogyakarta powinno być obowiązkowym punktem w wakacyjnym

harmonogramie. Jak twierdzą sami Indonezyjczycy, prawdziwy duch Jawy mieszka właśnie w tym stosunkowo niewielkim mieście, które rangą i znaczeniem można przyrównać do polskiego Krakowa.

Yogyakarta położona jest w południowo-centralnej części Jawy, w odległości nieco ponad 30 km na północ od wybrzeża Oceanu Indyjskiego oraz ok. 30 km na południe od majestatycznej góry Merapi (2930 m n.p.m.), będącej

Kup książkę

Poleć książkę

jednym z najbardziej aktywnych wulkanów nie tylko w Indonezji, ale i na świecie, wybuchającym regularnie co kilka lat. Ostatnia, najtragiczniejsza w skutkach, erupcja miała miejsce w 2010 r.

Miasto, położone na równinie usytuowanej na wysokości nieco ponad 100 m n.p.m., wpisane jest pomiędzy dwie rzeki biegnące z północy do Oceanu Indyjskiego. Od zachodu jest to rzeka Progo, od strony wschodniej natomiast – nieco mniejsza Opak. Przy wschodnich i zachodnich granicach administracyjnych DIY (zob. poniżej) teren przechodzi w nieco bardziej pagórkowaty, stając się zdecydowanie górzystym w północnej części prowincji. W części południowej znajduje się kilkanaście plaż, z których większość pokryta jest czarnym piaskiem.

Yogyakarta, w odróżnieniu od Dżakarty, która pełni głównie rolę centrum administracyjnego Republiki Indonezji, uznawana jest za niekwestionowanego lidera w jawajskiej sztuce i kulturze, dominuje też pod względem liczby zabytków i atrakcji turystycznych, znajdujących się zarówno w granicach miasta, jak i w promieniu 50 km od niego.

Yogyakarta wraz z najbliższą okolicą cieszy się statusem prowincji specjalnej (Daerah Istimewa Yogyakarta, w skrócie DIY). Jest to, obok sumatrzeńskiej Aceh, jedna z dwóch prowincji specjalnych (Istimewa) zaliczanych do 34 prowincji tworzących Republikę Indonezji.

HISTORIA

W VIII w. Yogyakarta, a w zasadzie tereny, na których obecnie leży miasto, stanowiły ściśle centrum buddyjsko-hinduistycznego królestwa Mataram, nazywanego też Mataram I lub Mataram Kuno. Pozaostałości po nim, w postaci Borobudur (zob. s. 216), największej świątyni buddyjskiej na świecie, oraz nie mniej spektakularnej hinduistycznej śiwajskiej świątyni Prambanan (zob. s. 207), możemy podziwiać do dzisiaj. W połowie X w., z nie do końca wyjaśnionych przyczyn, król Mpu Sindok przeniósł stolicę królestwa na wschód wyspy Jawy, sprawiając, że dzisiejsza Yogyakarta pozostawała w cieniu przez kilka kolejnych stuleci. Zmiana stolicy zamknęła pierwszy ważny okres w historii miasta.

Kup książkę

Poleć książkę

Jamu – magiczny napój

System medycyny tradycyjnej (ajurweda) na Jawie obecny jest od czasów XIII-wiecznego królestwa Mataram. Jego jawańskim „dzieckiem” jest popularny napój uzdrawiający *jamu* (*djamu*). Każdego dnia ulice Yogyakarty przemierzają setki kobiet z przytroczonymi na plecach koszami, wypełnionymi tajemniczymi butelkami. Taki rodzaj sprzedaży obnośnej nosi tutaj nazwę *jamu gendong* i jest najbardziej rozpowszechnionym systemem dystrybucji eliksirów. Każda butelka zawiera wyciągi różnego pochodzenia, kojące wszelkiego rodzaju bóle lub dodające magicznych mocy spożywającej

go osobie. *Jamu* to wyciągi wyłącznie naturalne, uzyskiwane z różnorodnych nasion, całych roślin, korzeni, owoców, liści, kwiatów, kory, a nawet ze zmielonych części zwierząt i owadów. Napoje charakteryzuje ostry albo bardzo gorzki smak. Najpopularniejsze *jamu* to chłodzące *kunir asem* oraz pomocne w zmęczeniu *beras kencur*. Jest jednak również mroczna strona magicznych eliksirów *jamu*. Popularni na Jawie czarownicy i uzdrowiciele, zwani dukanami (zob. *Dukun*, s. 71), często przepisują swym „pacjentom” specyficzne, osobiste *jamu* – jak zapewniają – o wybitnie czarodziejskich mocach.

Tereny dzisiejszej Yogyakarty powróciły na karty historii w latach 1293–1527 jako jedna z prowincji potężnego królestwa Majapahit, ponownie funkcjonując pod nazwą Mataram.

Kolejne „wcielenie” historycznego królestwa Mataram zmaterializowało się w dzisiejszej dzielnicy miasta zwanej Kotagede, już nie jako nowe, kolejne królestwo, lecz jako sultanat (nazywany też Mataram II), co wiązało się z przybyciem na Jawę szerzących swoją wiarę muzułmanów. Pierwszym władcą sultanatu, którego początki datuje się na 1575 r., został jego założyciel, sultan Senopati, zwany też Sutawijaya.

W kolejnych dziesięcioleciach na skutek zawirowań politycznych stolica przenoszona była z Kotagede najpierw do Pleretu, następnie do Kerty, a ostatecznie do Kartasury. Był to czas, kiedy na Jawie pojawili się nie tylko muzułmanie, ale i Holendrzy, którzy również zaczęli odgrywać rolę w dziejach sultanatu. Urzędujący

w Kartasurze sultan Pakubuwono II postanowił dojść do ugody z Holendrami, co nie spodobało się jego młodszemu bratu, księciu Mangkubumi. Ten przeciwstawił się sultanowi, pokonał go i proklamował w zachodniej części Mataram powstanie nowego niepodległego sultanatu Yogyakarta. Za oficjalny koniec konfliktów i jednocześnie datę powstania sultanatu Yogyakarta przyjmuje się dzień 7 października 1756 r.

Następne półwiecze to okres względnego spokoju i wzrostu znaczenia młodego sultanatu. Zmieniła to krótka, ale niezmiernie istotna dla Yogyakarty kilkuletnia obecność na Jawie Brytyjczyków. Gubernator Jawy, późniejszy założyciel Singapuru, Thomas Stamford Raffles, poprowadził w czerwcu 1812 r. wyprawę złożoną z 1200 wojów, skierowaną przeciwko sultańskiemu miastu. Zaskoczeni atakiem mieszkańcy Yogyakarty nie stawiali większego oporu, tracąc zajmowane pozycje w ciągu zaledwie jednego dnia. Miasto

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
 Helion SA

travelbook

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Bali i Lombok

te dwie indonezyjskie wyspy to prawdziwy raj dla spragnionych słońca, pięknych widoków i kontaktu z egzotyczną kulturą. Na poszukiwaczy przygód czekają tu czynne wulkany, na plażowiczów – wybrzeża pokryte złotym piaskiem, a na ciekawych świata – barwne tradycje. Ze wspaniałych zabytków słynie Yogyakarta – miasto, które pod względem znaczenia można przyrównać do polskiego Krakowa. Na pobliskim Komodo można zaś stanąć oko w oko ze smokiem, bo na takie miano zasłużyły tamtejsze ogromne jaszczury.

Malownicze plaże i widoki

Pałace i **zabytkowe świątynie**

Wulkany, tarasy ryżowe

i **wodospady**

Warany – smoki z Komodo

Unikalna **kuchnia**

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ebookpoint.PL

ISBN 978-83-283-4558-4

Cena 26,90 zł